

Una benedicció per a la democràcia?

L'organització WikiLeaks ha convertit la publicació dels secrets governamentals en la seva missió. Molts consideren que el seu fundador, Julian Assange, és un heroi, mentre que d'altres, com el Pentàgon, diuen que amenaça la seguretat nacional.

Entra amb pas lleuger, com si portés molles als peus. Fins i tot, abans de saludar els reunits, busca a la sala una presa de corrent per poder-hi connectar el seu petit portàtil negre. Es tracta d'un ordinador senzill, econòmic, però els serveis d'intel·ligència d'arreu del món pagarien el que fos per poder-ne veure el contingut. L'home es diu Julian Assange. Acaba d'arribar d'Estocolm, després d'una estada breu a Brussel·les. Abans havia estat quinze dies fora de l'abast de tothom. Actualment podríem dir que està en recerca i captura. És com si hagués fugit de la justícia. Cinc agents del Departament de Seguretat Nacional dels Estats Units van intentar anar-lo a veure poc abans que fes una conferència a Nova York, però no van poder. Assange va decidir quedar-se a Anglaterra quan el seu advocat li va dir que d'altres organismes governamentals dels Estats Units també volien parlar amb ell. El secretari de Defensa d'aquest país, Robert Gates, fa poc que va titllar Assange i la seva feina d'"irresponsables".

Assange és el fundador de la plataforma wikileaks.org d'Internet. Juntament amb un grupat d'empleats a jornada completa i molts voluntaris, ha anat tirant endavant aquest lloc web des de l'any 2007. WikiLeaks aplega i publica material que diverses empreses i organismes governamentals consideren secret. El lloc funciona a tall de fòrum de denúncia pública i solament treu a la llum documents originals: dit d'una altra manera, no tracta ni rumors ni textos escrits pel

personal col·laborador de WikiLeaks. Temps enrere, WikiLeaks va publicar missatges electrònics redactats per l'excandidata a la vicepresidència dels EUA Sarah Palin, revelacions sobre les activitats corruptes de l'exdirigent kenyà Daniel Arap Moi i documents secrets dels camps de detenció dels EUA de la badia de Guantánamo. En aquella època, el lloc web rebia sobretot visites de persones que estaven al corrent dels temes, però va passar a la palestra internacional el mes d'abril passat, quan Assange va convidar un grup de periodistes al Club de Premsa Internacional de Washington a veure un vídeo. La filmació mostrava el mortífer atac dut a terme el 2007 per un helicòpter Apache estatunidenc contra un grup de cap a una dotzena de civils a Bagdad, dos dels quals treballaven per a l'agència de notícies Reuters. S'hi sentien les veus de la tripulació de l'helicòpter, uns cínicis comentaris que acabaven d'afegir terror a les imatges del vídeo. De l'incident ençà, Reuters ha intentat debades aconseguir una còpia d'aquest vídeo. Assange, en canvi, se les va compondre per obtenir-ne una. Aquesta ha estat la seva primícia més important fins avui.

Amenaça a la seguretat. Per a alguns, Assange i els seus col·laboradors són herois que lluiten per la llibertat total en el camp de la informació i contra qualsevol tipus de censura. Però per a d'altres són traïdors. Des del punt de vista de les autoritats estatunidenques, aquest australià representa una amenaça seriosa per a la seguretat

nacional, cosa que el Pentàgon fins i tot ha posat per escrit. Ja l'any 2008, els militars dels EUA van considerar que WikiLeaks constituïa un problema de seguretat seriós i es van plantejar la millor manera de combatre aquest lloc web. Un document que també va arribar a Assange i que ell mateix va publicar a wikileaks.org. Des de llavors, determinades persones han expressat preocupació quant a la seguretat d'Assange, i fins i tot respecte de la seva vida. No és prou clar, però, que l'home que connecta ara el seu portàtil a Londres sigui perillós o estigui en perill. De fet, és una persona prou vistent: alt, prim, amb els cabells ben blancs i una pell que es veu anormalment blanca tenint en compte que som a l'estiu, en part perquè s'ha passat les últimes setmanes preparant el pròxim projecte i amb prou feines surt de dia.

En una sala de la cinquena planta d'un edifici on hi ha les oficines del *Guardian*, presenta a aquest diari britànic, al *New York Times* i a l'*Spiegel* una primera perspectiva sobre un grup de més de 90.000 informes individuals sobre la guerra de l'Afganistan, la major part dels quals són classificats com a "secrets". Segons Assange, la publicació d'aquests arxius, a més de canviar la visió que té la població en general sobre la guerra, "alterarà també l'opinió de les persones sobre actituds d'influència política i diplomàtica". Assange afirma que els documents "centren l'atenció en la brutalitat diària i en la misèria de la guerra" i que "canviaran la nostra perspectiva, no tan sols sobre la guerra a l'Afganistan, sinó sobre totes les guerres modernes". L'arxiu conté informació sobre intel·ligència, valoracions i molts noms, tant d'oficials militars com de fonts diverses. La publicació de documents militars secrets d'una guerra, que no s'havia pretès fer mai pública, planteja noves preguntes. Aquest periodisme té la cobertura del dret a la informació pública? És legal mirar què hi ha darrere de la maquinària de propaganda de la guerra? O es tracta d'una pràctica

d'espionatge i Assange i els seus col·laboradors són culpables de revelar secrets governamentals? Posen en perill, en definitiva, les tropes internacionals i els informadors afganesos que els ajuden?

WikiLeaks i altres llocs com aquest ja han aconseguit canviar la manera com els governs i les empreses manipulen la informació delicada. Sempre hi ha hagut persones que han fet denúncies públiques, empleats d'empreses o d'organismes governamentals que han filtrat informació confidencial a la premsa per fer un toc d'atenció sobre pràctiques no desitjables o de corrupció o per treure a la llum abusos de poder. Ara bé, una base de dades tan àmplia sobre la guerra, que cap en un dispositiu de memòria USB i, per tant, es pot publicar fàcilment a Internet, és un fenomen nou. Aleshores, WikiLeaks és com un nou far que il·lumina? O potser aquest lloc web presenta una amenaça contra els països democràtics pel fet que permet a un antic hacker i a uns quants col·laboradors seus decidir quina informació explosiva serà la pròxima que trauran a la llum, sense donar l'oportunitat a l'altra part d'explicar la història a la seva manera o d'emprendre accions legals per aturar les filtracions? "Aquestes persones poden publicar el que volen i mai no se'ls n'imputarà la responsabilitat", va dir Gates, el secretari de Defensa dels EUA com a resposta a la publicació del vídeo de l'incident de l'helicòpter. En ben poques ocasions un membre de l'administració dels EUA s'havia mostrat tan indefens.

El problema comença amb el fet que WikiLeaks, fins avui, continua sent més una idea brillant que no pas una organització en el sentit convencional del terme. No té una seu, una adreça real, té tan sols una bústia anònima a la Universitat de Melbourne. Ara com ara, Assange i un seu col·lega alemany, que es fa dir Daniel Schmitt, són les dues úniques persones implicades a WikiLeaks que han donat la cara en públic. Altrament, tot el muntatge és poc més que el mateix lloc web, una sèrie d'adreces de correu electrònic i un compte a Twitter que fan servir els organitzadors per a qüestions de relacions públiques. Al centre de l'operació, hi ha els servidors, distribuïts arreu del món, en llocs on la legislació proporci-

El fundador de WikiLeaks, Julian Assange, durant la roda de premsa que va oferir a Londres després de la publicació dels documents secrets sobre la guerra de l'Afganistan, el 26 de juliol passat.

ona àmplia protecció als informadors. Les donacions els cobreixen unes despeses anuals d'uns dos-cents mil euros, i Assange i Schmitt ni tan sols cobren cap sou.

Intel·ligència privilegiada. A la reunió de Londres de seguida queda clar la dependència de WikiLeaks dels activistes en concret i, en gran manera, d'Assange i el seu petit portàtil negre. També es posa de manifest que els adversaris d'Assange tenen un oponent que cal prendre's seriosament en

aquest home de trenta-nou anys segur de si mateix, que té una intel·ligència privilegiada. Assange treballa obsessivament en una base de dades en què WikiLeaks intenta fer més tangible la guerra de l'Afganistan. La vestimenta d'Assange és una mena de curiosa combinació de jaqueta arrugada, samarreta, pantalons de butxaques i sabatilles gastades. Va mal afaitat i té tot l'aire d'haver passat un parell de nits en blanc. Les persones que té més a prop i l'aprecien diuen que li calen urgentment quinze dies de vacances.

Però Assange no hi està d'acord. Fa volar els dits pel teclat i de tant en tant s'atura per fer alguna precisió: "Necessitem una funció que ordeni els incidents per la seva importància relativa", diu amb la seva veu profunda, sonora. D'aquí a poc haurà instal·lat un filtre que permeti als usuaris del lloc web fer una cerca entre els milers d'incidentes segons la seva "rellevància". Assange ha triat el nombre de víctimes civils com un dels criteris principals. També es pot buscar a la base de dades seguint criteris de data i regió i cada incident concret està connectat a un mapa que mostra exactament en quin punt de l'Afganistan es va produir. És la guerra com a presentació multimèdia. "Ha! —exclama de sobte—. Increïble." Ha descobert un altre exemple grotesc de l'argot que fan servir els militars per a descriure la realitat al camp de batalla. El terme és: "Absència de signes vitals", o, dit d'una altra manera, mort. El llenguatge de la guerra el fascina,

WikiLeaks és més una idea brillant que no una organització en el sentit convencional del terme

cosa que explica per què WikiLeaks va titular el vídeo de Bagdad "Assassinats col·laterals". En triar el títol, diu Assange, volia treure a la llum el terme cínic "danys col·laterals" i impossibilitar-ne l'ús.

Quan Assange parla d'aquest projecte —en un àpat, per exemple, en què l'australià demana tan sols dues boles de gelat de cardamom—, està decidit a transmetre el missatge que WikiLeaks és un projecte radical, concebut amb gran cura. Triga molta estona a reflexionar la resposta d'una pregunta, i insisteix a explicar-se a consciència. No li agrada que l'interrompin. Diu que se li va ocórrer la idea bàsica durant els noranta, i que el 1999 va reservar el domini leaks.org. Per a Assange, les societats obertes han de tenir com a norma bàsica el fet que tothom pu-

gui comunicar lliurement el que sigui. L'experiència, diu, demostra que on hi ha secrets, sovint hi ha mala pràctica, perquè les persones que ocupen llocs de poder solen fer servir el secret per a les seves conveniències.

Si aquest punt de vista és correcte, probablement al món hi ha unes quantes persones amb poder que s'haurien d'inquietar, perquè sembla que WikiLeaks disposa d'una gran quantitat de material que encara no ha publicat. Qui decideix què es publica i quan? La font, diu Assange. Quan es rep un informe anònim, WikiLeaks demana a l'informador si considera que el material té importància moral o política. "Els nostres criteris són clars com l'aigua, i si se satisfan, nosaltres publiquem la informació", diu Assange. —Qui és "nosaltres"?—. "Al cap i a la fi, algú se n'ha de fer càrrec, i aquest sóc jo. I davant del dubte, sempre opto per publicar." Una postura excepcional per a una organització que ni tan sols publica els noms de les cinc persones que cobren als llocs de treball que, segons diuen, tenen, i per a un home que intenta esquivar preguntes sobre la seva pròpia vida. Això sí, hi ha uns quants fets bàsics que semblen prou clars.

Una vida nòmada. Julian Assange va néixer l'any 1971 al si d'una família d'artistes de Queensland (Austràlia). Els seus pares es van separar. Al cap d'un temps, la seva mare es va tornar a casar, però la nova relació tampoc no va funcionar. De fet, va ser tan desgraciada, que la seva mare va fugir del segon marit amb Julian, i fins i tot va viure una temporada amb un nom fals. Ja de tan jove, Julian va viure una vida nòmada; hi ha constància que va anar a prop de quaranta escoles diferents. Els vuitanta, l'edat de pedra d'Internet, quan l'ordinador personal era un Commodore 64 i els mòdems s'anomenaven "acobladors acústics", Assange va començar a desenvolupar una gran passió pels ordinadors i les xarxes. Poc després es va fer un nom entre els hackers de Melbourne, després de reeixir en el pirateig en xarxes empresarials i governamentals, entre les quals els ordinadors de l'estament militar estatunidenc. "Era del Déu Totpoderós que es passejava arreu i feia el que volia", afirmava un fiscal uns anys més tard. El

grup de hackers a què pertanyia Assange fins i tot controlava en línia la investigació que portava a terme sobre ells la policia federal australiana. A la llarga, van multar Assange i el van condemnar a una forma de llibertat condicional. En un informe de la televisió sobre el cas es pot veure Assange amb gavardina, ulleres de sol i una llarga cabellera de color castany recollida en una cua. El grup de hackers s'havia posat el nom de "Subversius Internacionals". Quan el van condemnar, Assange ja tenia un fill. Va ser pare molt jove i aviat es va veure embolicat en una dura lluita amb la mare del fill per la custòdia d'aquest, que va durar uns quants anys, i el va portar a noves confrontacions amb els organismes governamentals.

Podria ser que WikiLeaks fos simplement la manera d'obtenir venjança d'un hacker dolgut, d'un geni informàtic que no ha estat reconegut? Tenint en compte la seva història personal, quan Assange parla de l'"enemic" es refereix realment al govern? Aquest és el tipus de preguntes que li solen fer els periodistes. Ell els odia amb la mateixa passió que menysprea el segell "secret" dels documents oficials. Per a Assange, WikiLeaks també és un projecte sobre la transformació dels mitjans de comunicació tradicionals. Ell pretén que els lectors es formin les seves pròpies opinions basant-se en documents originals, sense interpretacions periodístiques. Ara bé, amb el vídeo "Assassinats col·laterals" WikiLeaks infringeix els seus propis principis en afegir-hi un títol d'opinió pròpia, cosa que li ha reportat algunes crítiques. El problema, diu l'australià, es planteja al cap del periodista. Ell s'estima més les publicacions científiques, amb les notes a peu de pàgina i les llistes de referències corresponents. Si bé es considera un periodista d'investigació, la seva feina en realitat és més la d'un arxivista i la d'un bibliotecari. No és casualitat que a Austràlia tingui registrat WikiLeaks com a biblioteca. Assange i els seus col·legues poden estar molt contents de com van les coses ara mateix a WikiLeaks. No fa gaire, l'australià va fer una conferència als periodistes del camp de la investigació de Londres mentre el seu col·laborador alemany, Daniel Schmitt, ho feia a Hamburg, i tots dos van rebre

Sèrie d'imatges extreta d'una filmació en vídeo que mostra un helicòpter dels Estats Units atacant un grup de civils a l'Iraq, que fou difosa per WikiLeaks el mes d'abril passat.

aplaudiments entusiastes. L'any passat, Amnistia Internacional els va concedir el premi als mitjans de comunicació.

Però el projecte es va mantenir a l'ombra des del 29 de maig. Aquell dia, van detenir a la base militar Hammer de l'Iraq el soldat de vint-i-dos anys Bradley Manning i el van portar a una presó militar situada al Camp Arifjan de Kuwait. D'aleshores ençà, els militars estatunidencs han fet públics els càrrecs contra Manning, un exanalista d'aquest estament. Precisen que entre el 19 de novembre de 2009 i la primavera d'aquest any, va baixar el vídeo sobre Bagdad publicat per WikiLeaks, així com 150.000 telegrames secrets del Departament d'Estat dels EUA i una presentació de PowerPoint secreta. Els militars dels Estats Units acusen Manning d'haver passat el vídeo i

cinquanta dels informes telegrafats a "una persona que no tenia autorització per a rebre'ls". Segons el portaveu de l'exèrcit dels EUA, en cas que es considerés culpable, Manning es podria haver d'enfrontar a una condemna de cinquanta-dos anys de presó. Pel que sembla, Manning es va descobrir ell mateix. El 21 de maig, es veu que va iniciar una sèrie de xats a Internet amb un hacker estatunidenc anomenat Adrian Lamo. La revista *Wired*, d'aquest mateix país, va publicar extractes d'aquests xats. Un dels dos participants en la correspondència, que les autoritats dels EUA consideren que és Manning, va fer confidències a Lamo, a qui fins llavors no coneixia de res. Li va explicar que havia aconseguit accedir a les xarxes secretes SIPRNET i JWICS a través de dos ordinadors de la

feina i que també havia trobat material no protegit en un ordinador del Central Command (CENTCOM) dels EUA. "Em sembla impossible el que t'estic confessant", afegia.

En els xats, Manning fins deixava al descobert la manera com suposadament treia material clandestinament del seu lloc de treball. Deia que introduïa un CD en blanc als seus ordinadors de feina de l'Iraq, el qual havia etiquetat anteriorment com a "Lady Gaga", per fer la impressió que s'enduia a casa música gravada en un CD. Segons els registres dels xats, Manning deia que "escoltava i seguia amb els llavis 'Telephone de Lady Gaga'" mentre extreia el que és probablement l'abocament de dades de més envergadura de la història dels EUA. Al xat es feien una sèrie de referències a WikiLeaks

Un soldat dels Estats Units observa un grup de companys que puguen en un helicòpter, a la zona de l'Afganistan controlada per l'exèrcit nord-americà.

i a Assange, amb qui assegurava que estava en contacte. Apuntava així mateix que l'havia motivat un profund malestar quant a la situació del país i dels militars dels Estats Units. Lamo en va informar l'FBI i va entregar els registres dels xats. En unes entrevistes amb els mitjans de comunicació d'aquest país va intentar justificar les seves accions dient que el preocupava veure que la seguretat nacional estava en perill. Poc temps després van detenir Manning.

Situació perjudicial. El cas Manning va crear una situació delicada a WikiLeaks i a Assange. Té una curiosa semblança amb un escenari tramet pels militars estatunidencs en un document secret del 2008 amb l'objectiu de perjudicar WikiLeaks. Segons aquests escenari, si es duia a terme correctament la identificació, l'acusació i la sortida a la llum de les persones que passen informació a WikiLeaks es perjudicaria i possiblement es destruiria el lloc web i es dissuadiria altres persones que volguessin emprendre el mateix camí. Com veu el fundador de WikiLeaks la presumpta autoincriminació dels soldats dels EUA? "Si fem cas de l'al·legació, qui va traïr Manning va ser un hacker del camp del periodisme informàtic dels EUA que no tenia res a veure amb WikiLeaks –afirma Assange–. Per desgràcia, no podem protegir les persones contra elles mateixes."

Podria ser que Manning també hagués proporcionat el material sobre l'Afganistan, com es malfien avui alguns observadors? "No sabem si va ser o no la nostra font –afirma Assange–. Tenim estructurat el sistema de manera que no coneixem la identitat de qui ens informa." I per què WikiLeaks vol proporcionar assistència legal a Manning si és cert que té instal·lades garanties tècniques que fan que resulti impossible saber qui proporciona el material? "Hem de proporcionar assistència a totes les nostres presumptes fonts –diu Assange–. Cal tenir present que independentment de si Manning va proporcionar informació per al vídeo "Assassinats col·laterals" o si està implicat de manera directa o incidental en algun dels materials que hem publicat, és un jove que està detingut a Kuwait sota acusació de ser la nostra font."

Després de la detenció de Manning, Assange també va desaparèixer unes setmanes, i els seus advocats li van aconsellar que evités viatjar als Estats Units. "Un dels nostres contactes em va informar que s'estaven plantejant si em podien acusar de coconspirador en un acte d'espionatge", diu ell. Per aquesta raó es va inscriure en un hotel de Londres amb un nom fals i després va desaparèixer i es va anar a estar a casa d'un dels seus seguidors, com ha fet tantes vegades als últims anys. Ha estat arreu del món, de Kenya a Islàndia, i en tot lloc ell i un equip de voluntaris

van anar preparant la difusió del vídeo de Bagdad. Les precaucions regeixen per a tothom del grup. Quan Jacob Appelbaum, conegut programador de l'entorn d'Internet, es va presentar en nom d'Assange en una convenció de hackers celebrada a Nova York fa unes setmanes, fins i tot va contractar un doble perquè passés per ell després de la conferència. Appelbaum se'n va anar de dret a l'aeroport, portant només a sobre el passaport, una quantitat de diners en efectiu i una còpia de la Declaració dels Drets Humans dels EUA, i va agafar un vol transoceànic.

Al seu torn, Daniel Schmitt, el representant alemany de WikiLeaks que, després d'Assange, és la segona veu més important de WikiLeaks, també actua amb molta més prudència. En una trobada amb l'*Spiegel* en un bar de Berlín, Schmitt va controlar el local per comprovar que no hi hagués ningú que escoltés la conversa. També va dir que no volia que fessin fotos mentre ell fos per allí. Alemanya és un dels punts més importants per a WikiLeaks i fa la funció d'un dels pilars d'una organització relativament poc afermada. WikiLeaks rep molts informes en alemany, compta amb assistència tècnica de persones que formen part del Chaos Computer Club, una organització de hackers alemanys amb molta influència, i dels seguidors que té a Alemanya es treu una part important de les donacions que rep l'organització. Schmitt és un jove de trentados anys, prim, amb ulleres de muntura de banya, que va estudiar informàtica i va treballar a IT Security abans de dedicar-se del tot a WikiLeaks.

En comparació amb Assange –un personatge un pèl excèntric, a qui s'ha vist circular per Londres amb mitjons, sense sabates, i tot d'una fer una tombarella–, Schmitt té un aire més aviat convencional. Tots dos, Assange i Schmitt, afirmen que WikiLeaks disposa d'una muntanya de documents inèdits, i que això és tan sols el començament. "Utilitzant una metàfora d'escalada, tot just som al campament base", diu Assange. Tot seguit tanca el petit portàtil negre, el fica a la motxilla de niló gris fosc i se'n va de la sala.

John Goetz
Marcel Rosenbach

Traducció: Carme Geronès